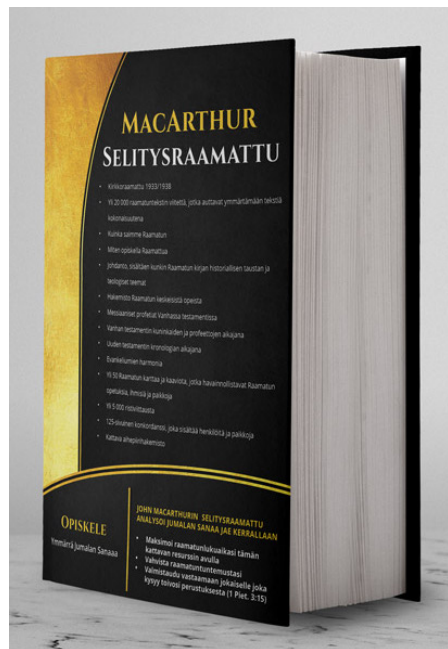

Lyhenneluettelo

ap.: aamupäivällä

arab.: arabialainen

aram.: aramea, aramealainen, aramean kieli, arameankielinen

Bg.: vuosina 1524–25 Daneil Bombergin julkaisema painos hepreankielisestä Vanhasta testamentista (ks. Esipuhe, ”Vanhan testamentin teksti”)

DSS: Kuolleenmeren kääröt

eKr.: ennen Kristuksen syntymää

esim.: esimerkki, esimerkiksi

et al.: ja muut, ynnä muut

fem.: feminiinimuoto

hepr.: heprea, heprealainen, heprean kieli, hepreankielinen

ip.: iltapäivä

j.: jae, jakeet

jKr.: jälkeen Kristuksen syntymän

jne.: ja niin edelleen

kirj.: kirjaimellisesti

kr.: kreikan kieli, kreikkankielinen, kreikkalainen

KJV: King James Version eli Kuningas Jaakon raamatunkäännös vuodelta 1611

KRI1776 suomenkielinen raamatunkäännös vuodelta 1776, joka tunnetaan myös nimellä Biblia

KRI1933 suomenkielinen Vanhan testamentin käännös vuodelta 1933

KRI1938 suomenkielinen Uuden testamentin käännös vuodelta 1938

KRI1992 suomenkielinen raamatunkäännös vuodelta 1992

Kt.: kethib (sana tarkoittaa aramean kielellä kirjaimellisesti ”kirjoitettu”) – masoreettien tallentaman hepreankielisen Vanhan testamentin kirjoitetut sanat (katso ”Qr.”)

lat.: latina, latinalainen, latinan kieli, latinankielinen

LXX: Septuaginta – Vanhan testamentin muinainen käännös kreikan kielelle

M: Majority teksti (katso Esipuhe, ”Uuden testamentin teksti”)

Makk.: makkabilainen, 1. ja 2. Makkabilaiskirje – kaksi historiallista kirjaa ei-kanonisessa apogryfissä

MT: masoreettinen teksti — perinteinen Vanhan testamentin hepreankielinen teksti (katso Esipuhe, ”Vanhan testamentin teksti”)

n.: noin

NKJV.: New King James Version eli Uusi Kuningas Jaakon raamatunkäännös vuodelta 1982

NU: tärkein nykyaikainen kriittinen kreikkankielisen Uuden testamentin teksti, joka on julkaistu Nestle-Alandin Greek New Testament 27. painoksessa ja United Bible Societies:in Greek New Testament neljännessä painoksessa (katso Esipuhe, ”Uuden testamentin teksti”)

Qr.: Qere (kirjaimellisesti aramean kielellä ”luettu”) – tietyt ääneen luetut sanat, jotka eroavat kirjoitetuista sanoista, masoreettisen perinteen mukaisessa hepreankielisessä Vanhassa testamentissa (katso ”Kt.”)

Sam.: Samaritan Pentateukki – Mooseksen kirjojen hepreankielinen muunnelma, jota samarialaiset käyttivät

Symmachus: Toisen vuosisadan lopulla elänyt kääntäjä, joka käänsi hepreankielisen VT:n kreikaksi. Hänen henkilöllisyytensä ja taustansa on arvailujen varassa.

Syr.: Syriac Sinaiticus eli Codex Sinaiticus Syriacus, 400-500 jKr. peräisin oleva käsikirjoitus, jonka Tischendorf löysi 1844 Pyhän Katariinan luostarista Siinailla polttoon menevien tavaroiden joukosta ja jonka säilyneitä sivuja pidetään vanhimpana säilyneenä UT:n käsikirjoituksena.

Tg.: Targum – arameankielinen Vanhan testamentin parafraasi

TR: Textus Receptus eli Vastaanotettu teksti (katso Esipuhe, ”Uuden testamentin teksti”)

ts.: toisin sanoen

UT: Uusi testamentti

Vg.: Vulgata – muinainen latinankielinen raamatunkäännös, Hieronymuksen kirjoittama ja toimittama

vrt.: vertaa

VT: Vanha testamentti

ym. ynnä muuta

yms. ynnä muuta sellaista

Suluissa esitettyjen viittausten lyhenteet

(): tarkka lainaus raamatuntekstistä

(vrt.): kyseistä raamatunkohtaa vahvistava tekstikohta

(ks.): kyseistä raamatunkohtaa laajentava tai selventävä teksti

(contra.): vastakkainen teksti

[]: kääntäjän kommentti tai selvennys tekstiin; tätä kommenttia ei esiinny alkuperäisessä MacArthurin tekstissä

Kuinka käyttää selitysraamatua

hyväkö tehdä, vai tehdä pahaa, pelastaako henki, vai 2hukuttaa?” 10Ja hän katsoi ympärilleen heihin kaikkiin ja sanoi 3miehelle: ”Ojenna kätesi”. Mies teki niin, ja hänen käntensä tuli jälleen terveeksi4. 11Mutta he vimmastuivat kovin ja puhelivat keskenään, mitä heidän olisi tehtävä Jeesukselle.

KAKSITOISTA APOSTOLIA (vrt. Matt. 10:1–4; Mark. 3:13–19)

12Niin tapahtui niinä päivinä, että hän lähti vuoralle rukoilemaan; ja hän oli siellä kaiken yötä /rukoillen Jumalaa. 13Ja päivän tultua hän kutsui tykönsä opetuslapsensa kja valitsi heistä 1kaksitoista,

joille hän myös antoi apostolin nimen: 14Simonin, mjolle hän myös antoi nimen Pietari, ja Andreaan, hänen veljensä, ja Jaakobin ja Johanneksen, ja Filippuksen ja Bartolomeuksen, 15ja Matteuksen ja Tuomaan, ja Jaakobin, Alfeuksen pojan, ja Simonin, jota kutsuttiin Kiivailijaksi, 16ja Juudaan, 17Jaakobin pojan, sekä 9Juudas Iskariotin, josta tuli kavaltaja.

JESUS PALVELEE KANSAA (vrt. Matt. 4:24, 25; Mark. 3:7–12)

17Ja hän astui alas heidän kanssaan ja seisautui lakealle paikalle; ja siellä oli suuri joukko hänen opetuslapsiaan pja paljon kansaa kaikesta

<<< 1933/38 kirkkoraamattu

<<< Erityishuomioita alkuperäisistä käsikirjoituksista ja ristiviitteitä samaa aihetta käsitteleviä raamatunkohdista

6:10 3 NU, M hänelle 6:10 4 NKJ:ssa jakoen loppuosa on niin kuin toinenkin 6:12 J Matt. 14:23; Mark. 1:35; Luuk. 5:16; 9:18; 11:1 6:13 k Joh. 6:70 6:13 J Matt. 10:1 6:14 m Joh. 1:42 6:16 n Juud. 1 6:16 o Luuk. 22:3–6 6:17 p Matt. 4:25; Mark. 3:7, 8

6:9 hyväkö tehdä. Sapattilait kielvisät ansiotyön, kevytmie-liset huvitukset ja muut jumalanpalvelukselle epäolennaiset asiat. Mutta toiminta itsessään ei ollut kiellettyä. Erityisen soveliaita te-koja sapattina olivat hyvät teot: erityisesti anteliaisuus, laupeus ja jumalanpalvelonta. Hengen suojelemiseksi tarkoitettut teot olivat myös sallittuja. Sapatin vääristeleminen sellaisten tekojen kiel-tämiseksi oli Jumalan suunnitelman muuttamista. Ks. selitykset Matt. 12:2, 3. tehdä pahaa. Hyvästä työstä kieläytyminen vastai-si pahan tekemistä (Jaak. 4:17).

6:10 Katsoi ympärilleen. Ts. hän antoi heille mahdollisuu-den vastata j. 9 kysymykseen. Ilmeisesti kukaan ei vastannut.

6:11 vimmastuivat kovin. Tämä oli outo reaktio sellaisen loisteliaan ihmeen edessä. Tämän kaltaisen järjenvastainen viha oli heidän vastauksensa heidän kohtaamaansa julkiseen nöyryy-tykseen, jota he vihasivat enemmän kuin mitään muuta (vrt. Matt. 23:6, 7). He eivät kyenneet vastaamaan hänen perusteluihinsa (j. 9, 10). Lisäksi, koska hän paransi miehen pelkällä käskyllä, hän ei tehnyt mitään todellista työtä, josta he voisivat syyttää häntä. He yrittivät epätoivoisesti löytää perusteen hänen syyttämiseensä (j. 7), mutta eivät löytäneet ainoatakaan. Heidän vastauksensa oli sokea suuttumus.

6:12 kaiken yötä rukoillen. Luukas usein kertoo Jeesuksen rukoilleen – erityisesti ennen suuria lähetystyöhönsä liittyviä ta-pauksia. Vrt. 3:21; 5:16; 9:18, 28, 29; 11:1; 22:32, 40–46.

6:13 kutsui tykönsä opetuslapsensa. Ks. selitykset Matt.

10:1–4. Kristuksella oli monia opetuslapsia. Eräässä vaiheessa hän lähetti 70 pareittain julistamaan evankeliumia (10:1). Mutta tässä nimenomaisessa tilanteessa hän valitsi 12 ja nimitti heidät apostoleiksi, ts. ”lähetetyiksi”, ja antoi heille erikisauktorieetin julistaa viestiä hänen puolestaan (vrt. Apt. 1:21, 22).

6:17–49 Tämä on tasaisella maalla annettu saarna. Sen sa-mankaltaisuus vuorisaaarnan kanssa (ks. selitykset Matt. 5:1–7:29) on merkittävä. On tietysti mahdollista, että Jeesus yksinker-taisesti saarnasi saman saarnan useammin kuin kerran. (On selvää, että hän usein käytti samaa materiaalia useammin kuin kerran, esim. 12:58, 59; vrt. Matt. 5:25, 26.) On kuitenkin toden-näköisempää, että nämä kertomukset ovat saman tapahtuman muunnelmia. Luukkaan versio on jonkun verran lyhennetty, koska hän jätti saarnasta pois jaksoja, jotka ovat hyvin juutalaisia (erityisesti ne kohdat, joissa Kristus selittää lakia). Muutoin nämä kaksi saarnaa noudattavat täysin samaa ajatuksenkulkua alkaen autuaaksijulistuksista ja päättyen vertaukseen kalliolle rakenta-misesta. Näiden kahden selonteon sanastolliset erot johtuvat epäilemättä siitä, että saarna annettiin alun pitäen aramean kie-lellä. Luukkaan ja Matteuksen kreikankielisissä käännöksissä on pieniä eroja. Molemmat käännökset ovat tietysti yhtä innoitettuja ja auktoritatiivisia.

6:17 lakealle paikalle. Toisaalla sen kerrotaan olleen ”vuo-rella” (5:1). Nämä ovat helposti sopusoinnussa, jos Luukas viittaa vuorenteella siianneeseen laakeaan tai tasaiseen paikkaan.

<<< Jaekohtaiset selitykset valottavat ja auttavat ymmärtämään Raamatun tekstiä

<<< Kaaviot ja kartat auttavat hahmottamaan kokonaisuutta

KAKSITOISTA APOSTOLIA

Matteus 10:2–4	Markus 3:16–19	Luukas 6:14–16	Apostolien teot 1:13
Simon Pietari Andreas Jaakob Johannes Filippus Bartolomeus Tuomas Matteus Jaakob (Alfeuksen poika) Taddeus Simon (Kananeus) Judas Iskariot	Simon Pietari Jaakob Johannes Andreas Filippus Bartolomeus Matteus Tuomas Jaakob (Alfeuksen poika) Taddeus Simon (Kananeus) Juudas Iskariot	Simon Pietari Andreas Jaakob Johannes Filippus Bartolomeus Matteus Tuomas Jaakob (Alfeuksen poika) Simon (Kiivailija) Judas (of James) Juudas Iskariot	Simon Pietari Johannes Jaakob Andreas Filippus Tuomas Bartolomeus Matteus Jaakob (Alfeuksen poika) Simon (Kiivailija) Judas (of James)

Matteus ja Markus käyttävät nimeä Taddeus, mutta Luukas käyttää kahdessa nimiluettelossaan (Luuk. 6 ja Apt. 1) nimeä Juudas (Jaako-bin poika). Joidenkin mielestä Juudas oli hänen alkuperäinen nimensä, joka myöhemmin vaihdettiin Taddeukseksi Juudas Iskariotin ni-meen liittyneen häpeän välttämiseksi.

”Kananeus” saattaa olla arameankielisen ”kiivailijaa” tarkoittavan sanan translitteraatio.

Johdanto Luukkaan evankeliumiin

NIMI

Kolmen muun evankeliumin tavoin tämänkin kirjan nimi tulee sen kirjoittajan nimestä. Perimätiedon mukaan Luukas ei ollut juutalainen. Apostoli Paavali näyttää vahvistaneen tämän, sillä hän ei maininnut Luukasta yhtenä ”ympärileikatuista” (Kol. 4:11, 14) vaan erikseen. Näin ollen Luukas olisi ainoa ei-juutalainen, joka osallistui pyhien kirjoitusten kirjoittamiseen. Huomattava osa UT:sta onkin lähtöisin hänen kynästään, sillä hän on kirjoittanut sekä nimeään kantavan evankeliumin että Apostolien teot (ks. Kirjoittaja ja kirjoitusajankohta).

Luukkaasta tiedetään hyvin vähän. Kirjoituksissaan hän tuskin koskaan kertoo mitään henkilökohtaista itsestään, eikä hänen taustastaan tai uskoontulostaan tiedetä mitään varmaa. Sekä Eusebius että Hieronymus toteavat hänen olleen kotoisin Antiokiasta (mikä selittänee sen, miksi niin monet Apostolien tekojen kuvaukset keskittyvät Antiokiaan, vrt. Apt. 11:19–27; 13:1–3; 14:26; 15:22, 23, 30–35; 18:22, 23). Luukas matkusti usein Paavalin seurassa, ainakin siitä lähtien, kun Paavali oli saanut näyn makedonialaisesta miehestä (Apt. 16:9, 10), aina apostolin marttyyrikuolemaan saakka (2. Tim. 4:11).

Paavali kertoo Luukkaan olleen lääkäri (Kol. 4:14). Luukkaan kiinnostus lääketieteellisiin ilmiöihin käy ilmi siitä, kuinka suurta huomiota hän kiinnittää Jeesukseen sairaiden parantajana (esim. 4:38–40; 5:15–25; 6:17–19; 7:11–15; 8:43–47, 49–56; 9:2, 6, 11; 13:11–13; 14:2–4; 17:12–14; 22:50, 51). Luukkaan aikaisilla lääkäreillä ei ollut omaa ammattisanastoa, siksi hänen kuvauksensa ihmisten parantumisista ja lääketieteellisistä asioista eivät kieliasultaan juurikaan poikkea muissa evankeliumeissa esiintyvistä kuvauksista.

KIRJOITTAJA JA KIRJOITUSAJANKOHTA

Luukkaan evankeliumi ja Apostolien teot ovat epäilemättä saman kirjoittajan kirjoittamia (vrt. 1:1–4; Apt. 1:1). Vaikka hän ei koskaan mainitsekaan itseään nimeltä, voidaan Apostolien teoissa usein esiintyvää ”me”-pronominia päätellä Luukkaan olleen apostoli Paavalin läheinen kumppani (Apt. 16:10–17; 20:5–15; 21:1–18; 27:1–28:16). Kaikista Paavalin kirjeissään nimeltä mainitsemista työtovereista (Kol. 4:14; 2. Tim. 4:11; Filem. 24) ainoastaan Luukas sopii näiden kahden kirjan kirjoittajaksi. Tämä on täysin sopusoinnussa kirkkohistorian varhaisimman ja yksimielisen perimätiedon kanssa, jonka mukaan Luukas oli tämän evankeliumin kirjoittaja.

Luukkaan evankeliumi ja Apostolien teot näyttävät olleen kirjoitetut samoihin aikoihin, evankeliumi ensin ja Apt. sen jälkeen. Yhdessä ne muodostavat kaksiosaisen ”Teofilukselle” osoitetun teoksen (1:3; Apt. 1:1; ks. Tausta ja maailmantilanne), laajan kertomuksen kristinuskon perustamisesta alkaen Kristuksen syntymästä aina Paavalin kotiarestiin asti Roomassa (Apt. 28:30, 31).

Apostolien teot päättyy siihen, kun Paavali on vielä Roomassa, josta voidaan päätellä, että Luukas kirjoitti nämä kirjat siellä Paavalin vankeuden aikana (noin 60–62 jKr.). Luukas kertoo Jeesuksen ennustaneen Jerusalemin tuhon (19:42–44; 21:20–24), mutta ei mainitse sanaakaan tuon ennustuksen täyttymisestä vuonna 70, ei evankeliumissaan eikä Apostolien teoissa. Ottaen huomioon, kuinka tarkasti hän selosti muiden tämänkaltaisten ennustusten toteutumiset (vrt. Apt. 11:28), on erittäin epätodennäköistä, että hän olisi kirjoittanut nämä kirjat roomalaisten jo hyökättyä Jerusalemiin. Apostolien teoissa ei niin ikään ole mainintaa Neron hallitusaikana vuonna 64 tapahtuneesta suurresta vainosta. Tämän lisäksi monet tutkijat ajoittavat Jaakobin marttyyrikuoleman vuoteen 62. Jos se olisi tapahtunut, ennen kuin Luukas sai kirjoituksensa päätökseen, olisi hän varmasti maininnut sen teoksessaan. Näiden yksityiskohtien valossa tämä evankeliumi on kirjoitettu mitä todennäköisimmin vuonna 60 tai 61.

TAUSTA JA MAAILMANTILANNE

Luukas omisti molemmat kirjoituksensa ”korkea-arvoiselle Teofilukselle” (kirj. ”Jumalan ystävä”, 1:3; vrt. Apt. 1:1). Tätä nimeä, joka saattoi olla lempinimi tai salanimi, edeltää muodollinen tervehdys (”korkea-arvoinen”) tarkoittaen mahdollisesti, että kyseinen ”Teofilus” oli joku tunnettu

roomalainen arvohenkilö, ehkäpä yksi niistä ”keisarin huoneväkeen” (Fil. 4:22) kuuluvista, jotka olivat kääntyneet uskomaan Kristukseen.

Mitä ilmeisimmin Luukas toivoi kirjoituksiensa saavuttavan paljon laajemman lukijakunnan kuin vain tämän yhden miehen. Molempien kirjojen alkutervehdykset ovatkin verrattavissa nykyaikaisten kirjojen omistuskirjoitukseen. Niillä ei siis ole sama virka, kuin UT:n kirjeiden alussa esiintyvillä maininnoilla siitä, kenelle ne oli osoitettu.

Luukas toteaa erikseen, että hän perusti tietonsa evankeliumiinsa kirjoittamistaan tapahtumista silminnäkijöiden kertomuksiin (1:1, 2) antaen ymmärtää, ettei hän itse ollut niiden silminnäkijä. Evankeliumin esipuheesta on selvää, että hänen tavoitteenaan oli luoda järjestelmällinen selonteko Jeesuksen elämän tapahtumista, mutta se ei kuitenkaan merkitse, että hän olisi noudattanut kaikesa ehdotonta kronologista järjestystä (esim. ks. selitys 3:20).

Myöntäessään koonneensa teoksensa useista olemassa olleista lähteistä (ks. selitys 1:1) Luukas ei suinkaan kiistänyt Jumalan suoraa vaikutusta kirjoitustensa syntymiseen. Jumalan vaikutus Raamatun kirjoitusten synnyssä (nk. inspiraatio eli innoitus) ei mitenkään sivuuttanut tai mitätöinyt Raamatun kirjoittajien omaa persoonallisuutta, heidän sanastoaan tai kirjoitustyyliään. Kirjoittajien yksilölliset luonteenpiirteet ovat pysyvä osa jokaista Raamatun kirjaa. Luukkaan tutkimukset ovat yksi esimerkki tästä. Jumalan johdatus ohjasi koko hänen tutkimusprosessiaan. Samoin Pyhä Henki ohjasi Luukasta hänen kirjoitustyössään (2. Piet. 1:21). Siksi hänen selontekonsa on erehtymätön ja virheetön (ks. selitys 1:3).

HISTORIAALLINEN JA TEOLOGINEN SISÄLTÖ

Luukkaan kirjoitustyyli on oppineen, sivistyneen henkilön tyyli (ks. selitys 1:1–4). Hän kirjoitti kuin tunnollinen historioitsija ja mainitsi usein yksityiskohtia, jotka auttavat tunnistamaan hänen kuvaamiensa tapahtumien historiallisen kontekstin (1:5; 2:1, 2; 3:1, 2; 13:1–4).

Hänen kertomuksensa Jeesuksen syntymästä on seikkaperäisempi kuin muiden evankeliumien vastaavat kertomukset ja kirjoitustyyliältään niitä viimeistellympi, kuten muutkin hänen kirjoituksensa. Hän liitti kertomukseensa myös joukon ylistyspsalmeja (1:46–55; 1:68–79; 2:14; 2:29–32, 34, 35). Hän on ainoa, joka kertoo Johannes Kastajan syntymää ympäröivistä epätavallisista olosuhteista, enkelin ilmestymisestä Marialle, seimestä, paimenista, Simeonista ja Annasta (2:25–38).

Yksi yhtäjaksoinen teema Luukkaan evankeliumissa on Jeesuksen osoittama myötätunto pakanoita, samarialaisia, naisia, lapsia, veronkerääjiä, syntisiä ja muita yhteiskunnan hylkiöitä kohtaan, joita israelilaiset usein karsastivat. Aina kun Luukas mainitsee veronkerääjän (3:12; 5:27; 7:29; 15:1; 18:10–13; 19:2), hän tekee sen myönteisessä sävyssä. Samalla hän ei kuitenkaan jätä kertomatta rikkaiden ja arvostettujen henkilöiden pelastumisesta, esim. 23:50–53. Luukas korostaa Kristuksen toimintaa yhteiskunnan vähäosaisten hyväksi heti hänen julkisen toiminnan alusta alkaen (4:18) aina Herran viimeisiin sanoihin asti ristillä (23:40–43). Kerta toisensa jälkeen hän osoittaa, kuinka taivaallinen Parantaja palveli niitä, jotka kaikkein kipeimmin ymmärsivät tarvitsevansa apua (vrt. 5:31, 32; 15:4–7, 31, 32; 19:10).

Erityisen merkillepantavaa on naisten saama suuri huomio Luukkaan kirjoituksissa. Alkaen Jeesuksen syntymään liittyvien tapahtumien kuvauksesta, jossa Maria, Elisabet ja Hanna ovat näkyvimpiä hahmoja (luvat 1; 2), aina ylösnousemusaamun tapahtumiin, joissa naisilla on jälleen tärkeä osansa (24:1, 10), Luukas korosti naisten keskeistä asemaa Herran elämässä ja opetustyössä (esim. 7:12–15, 37–50; 8:2, 3, 43–48; 10:38–42; 13:11–13; 21:2–4; 23:27–29, 49, 55, 56).

Luukkaan evankeliumiin on punottu useita muitakin toistuvia teemoja. Esimerkkeinä näistä ovat ihmisen tuntema pelko Jumalan edessä (ks. selitys 1:12), anteeksianto (3:3; 5:20–25; 6:37; 7:41–50; 11:4; 12:10; 17:3, 4; 23:34; 24:47), ilo (ks. selitys 1:14), Jumalan salattujen totuuksien herättämä hämmästyminen (ks. selitys 2:18), Pyhän Hengen rooli (1:15, 35, 41, 67; 2:25–27; 3:16, 22; 4:1, 14, 18; 10:21; 11:13; 12:10, 12), Jerusalemin temppeli (1:9–22; 2:27–38, 46–49; 4:9–13; 18:10–14; 19:45–48; 20:1–21:6; 21:37, 38; 24:53) ja Jeesuksen rukoukset (ks. selitys 6:12).

Jakeesta 9:51 alkaen Luukas omistaa seuraavat kymmenen lukua kuvaukseen Jeesuksen viimeisestä matkasta Jerusalemiin. Valtaosa tästä aineistosta esiintyy ainoastaan Luukkaan evankeliumissa. Nämä luvut ovat hänen evankeliuminsa ydin, ja niissä toistuu kirjoittajan tavan takaa painottama

teema: Jeesuksen määrätietoinen eteneminen kohti ristiä. Juuri sitä varten Kristus oli saapunut maan päälle (ks. 9:22, 23; 17:25; 18:31–33; 24:25, 26, 46), eikä mikään estäisi häntä täyttämästä tehtävänsä. Syntisten pelastaminen oli hänen ainoa päämääränsä (19:10).

TULKINNALLISET VAIKEUDET

Luukas, kuten Markus, mutta toisin kuin Matteus, näyttää osoittaneen kirjansa ei-juutalaiselle lukijakunnalle (synoptista ongelmaa tarkastellaan Markuksen esipuheessa, ks. Johdanto Markuksen evankeliumiin: Tulkinnalliset vaikeudet). Hänen selityksensä joidenkin evankeliumissa mainittujen paikkojen sijainnista olisivat olleet tarpeettomia sen ajan juutalaisille (esim. 4:31; 23:51; 24:13), mikä antaa ymmärtää, että hänen lukijakuntaansa kuului myös niitä, joille Palestiinan maantieto ei ollut tuttua. Yleensä Luukas suosi kreikankielisiä ilmaisuja heprealaisten sijaan (esim. Pääkallionpaikka Golgatan sijaan 23:33). Kaikissa muissa evankeliumeissa esiintyy siellä täällä seemiläisiä sanoja, kuten ”abba” (Mark. 14:36), ”rabbi” (Matt. 23:7, 8; Joh. 1:38, 49) ja ”hoosianna” Matt. 21:9; Mark. 11:9, 10; Joh. 12:13, mutta Luukas joko jätti ne pois tai käytti niiden kreikankielisiä vastineita.

Luukas siteeraa VT:a harvemmin kuin Matteus, ja siteerauksissaan hän käyttää aina LXX:ää, joka on VT:n kreikankielinen käännös. Lisäksi suurin osa Luukkaan VT:n lainauksista on paremminkin viittauksia kuin suoria sitaatteja, ja monet niistä esiintyvät Jeesuksen sanoissa eivätkä Luukkaan omassa kerronnassa (2:23, 24; 3:4–6; 4:4, 8, 10–12, 18, 19; 7:27; 10:27; 18:20; 19:46; 20:17, 18, 37, 42, 43; 22:37).

Luukas korostaa muita evankeliumien kirjoittajia enemmän sitä, että evankeliumin kutsu on osoitettu kaikille ihmisille. Hänen kuvaamansa Jeesus on Ihmisen Poika, Israelin hylkäämä, tarjottu maailmalle. Kuten edellä todettiin (ks. Historiallinen ja teologinen sisältö), Luukas kirjoitti toistuvasti pakanoista, samarialaisista ja muista hyljeksityistä, jotka saivat armon Jeesuksen silmissä, mikä on juuri sitä, mitä voidaankin odottaa ”pakanoiden apostolin” läheiseltä kumppanilta (Room. 11:13).

Silti jotkut kriitikot väittävät näkevänsä suuria eroja Luukkaan ja Paavalin teologisissa opetuksissa. On aivan totta, että Luukkaan evankeliumista puuttuu lähes tyystin Paavalille ominainen teologinen sanasto. Luukas kirjoitti omalla tyyllillään. Mutta hänen evankeliuminsa taustalla oleva teologia on kuitenkin täysin sopusoinnussa apostolin teologian kanssa. Paavalin opetusten keskeisin aihe on vanhurskauttaminen uskon kautta (ks. selitys Room. 3:24). Luukaskin korosti ja kuvaili tätä samaa vanhurskauttamista uskon kautta monissa evankeliumiinsa kirjoittamisissaan tapahtumissa ja vertauksissa. Parhaat esimerkit siitä ovat kertomus fariseuksesta ja publikaanista (18:9–14), kaikkien tuntema vertaus tuhlaajapojasta (15:11–32), välikohtaus Simonin talossa (7:36–50) ja Sakkeuksen pelastuminen (19:1–10).

YLEISKATSAUS

I. Kristuksen julkista toimintaa edeltäneet tapahtumat (1:1–4:13)

- A. Johdanto (1:1–4)
- B. Jeesuksen syntymä (1:5–2:38)
 - 1. Ilmoitus Sakariaalle (1:5–25)
 - 2. Ilmoitus Marialle (1:26–38)
 - 3. Marian vierailu Elisabetin luona (1:39–45)
 - 4. Marian kiitosvirsi (1:46–56)
 - 5. Edelläkävijän syntymä (1:57–80)
 - 6. Jeesus syntyy (2:1–38)
- C. Jeesuksen lapsuus (2:39–52)
 - 1. Nasaretissa (2:39, 40)
 - 2. Temppelessä (2:41–50)
 - 3. Perheensä parissa (2:51, 52)
- D. Jeesuksen kaste (3:1–4:13)
 - 1. Johannes Kastajan saarna (3:1–20)
 - 2. Todistus taivaasta (3:21, 22)
 - 3. Ihmisen Pojan sukuluettelo (3:23–38)
 - 4. Ihmisen Pojan kiusaukset (4:1–13)

II. Toiminta Galileassa (4:14–9:50)

- A. Lähetystyön alku (4:14–44)
 - 1. Nasaret (4:14–30)
 - 2. Kapernaum (4:31–42)
 - a. Riivaajan ulosajaminen (4:31–37)
 - b. Monet parannetaan (4:38–42)
 - 3. Galilean kaupungit (4:43, 44)
- B. Opetuslasten kutsuminen (5:1–6:16)
 - 1. Neljä kalastajaa (5:1–26)
- a. Ihmisten kalastaminen (5:1–11)
- b. Sairauksien parantaminen (5:12–16)
- c. Syntien anteeksiantaminen (5:17–26)
 - 2. Leevi (5:27–6:11)
- a. Evankeliumi: ei hurskaille vaan syntisille (5:27–32)
- b. Viinileilit: eivät vanhat vaan uudet (5:33–39)
- c. Sapatti: ei kahle vaan tilaisuus tehdä hyvää (6:1–11)
- 3. Kaksitoista apostolia (6:12–16)
 - C. Jeesus jatkaa työtään (6:17–9:50)
 - 1. Saarna lakealla paikalla (6:17–49)
- a. Autuaaksijulistukset (6:17–23)
- b. Voi-huudot (6:24–26)
- c. Käskyt (6:27–49)
 - 2. Jeesuksen toiminta kaupungeissa (7:1–8:25)
 - a. Hän parantaa sadanpäämiehen palvelijan (7:1–10)
 - b. Hän herättää lesken pojan kuolleista (7:11–17)
 - c. Hän rohkaisee Johannes Kastajan opetuslapsia (7:18–35)
 - d. Hän antaa anteeksi syntiselle naiselle (7:36–50)
 - e. Hän kokoaa ympärilleen opetuslapsia, jotka rakastavat häntä (8:1–3)
 - f. Hän opettaa väkijoukkoja vertausin (8:4–21)
 - g. Hän tyyntyyttää tuulen ja aallot (8:22–25)
 - 3. Jeesuksen toiminta Galileassa (8:26–9:50)
 - a. Hän vapauttaa miehen riivaajista (8:26–39)
 - b. Hän parantaa naisen (8:40–48)
 - c. Hän herättää tytön kuolleista (8:49–56)
 - d. Hän lähettää kaksitoista apostoliaan (9:1–6)
 - e. Hän hämmentää Herodeksen (9:7–9)
 - f. Hän ruokkii väkijoukon (9:10–17)

- g. Hän ennustaa ristiinnaulitsemisensa (9:18–26)
- h. Hän ilmoittaa kirkkautensa Kirkastusvuorella (9:27–36)
- i. Hän ajaa ulos saastaisen hengen (9:37–42)
- j. Hän opettaa opetuslapsiaan (9:43–50)

III. Matka Jerusalemiin (9:51–19:27)

A. Samaria (9:51–10:37)

- 1. Kyläläiset torjuvat hänet (9:51–56)
- 2. Hän käännyttää pois ne, jotka eivät seuraa häntä täydestä sydäimestään (9:57–62)
- 3. Hän lähettää seitsemänkymmentä opetuslastaan (10:1–24)
- 4. Hän kertoo vertauksen laupiaasta samarialaisesta (10:25–37)

B. Betania ja Juudea (10:38–13:35)

- 1. Maria ja Martha (10:38–42)
- 2. Jeesus opettaa rukoilemaan (11:1–4)
- 3. Kestävyyden tärkeys rukoilemisessa (11:5–13)
- 4. On mahdotonta olla puolueeton (11:14–36)
- 5. Voi-huudot fariseuksille ja lainoppineille (11:37–54)
- 6. Opetuksia matkatessa (12:1–59)

a. Tekopyhyttä vastaan (12:1–12)

b. Maailman materialismia vastaan (12:13–21)

c. Huolestumista vastaan (12:22–34)

d. Uskottomuutta vastaan (12:35–48)

e. Näennäistä rauhaa vastaan (12:49–53)

f. Arvostelukyvyn puutetta vastaan (12:54–56)

g. Epäsopua vastaan (12:57–59)

- 7. Vastauksia kysymyksiin (13:1–30)

a. Jumalan oikeudenmukaisuudesta (13:1–9)

b. Sapatista (13:10–17)

c. Valtakunnasta (13:18–21)

d. Harvoista pelastetuista (13:22–30)

- 8. Kristus murehtii Jerusalemin vuoksi (13:31–35)

C. Perea (14:1–19:27)

- 1. Jeesus fariseuksen vieraana (14:1–24)

a. Hän kysyy heiltä sapatista (14:1–6)

b. Hän opettaa heille nöyryydestä (14:7–14)

c. Hän kertoo heille taivaan pidoista (14:15–24)

- 2. Väkijoukkojen opettaja (14:25–18:34)

a. Opetuslapseuden hinta (14:25–35)

b. Vertaus kadonneesta lampaasta (15:1–7)

c. Vertaus kadonneesta hopearahasta (15:8–10)

d. Vertaus tuhlaajapojusta (15:11–32)

e. Vertaus epärehellisestä taloudenhoitajasta (16:1–18)

f. Rikas mies ja Lasarus (16:19–31)

g. Opetus anteeksiannosta (17:1–4)

h. Opetus uskollisuudesta (17:5–10)

i. Opetus kiitollisuudesta (17:11–19)

j. Opetus valmiina olemisesta (17:20–37)

k. Vertaus sinnikkäästä leskestä (18:1–8)

l. Vertaus fariseuksesta ja publikaanista (18:9–14)

m. Vertaus lapsenkaltaisuudesta (18:15–17)

n. Opetus omistautumisesta (18:18–30)

o. Opetus lunastussuunnitelmasta (18:31–34)

- 3. Syntisten ystävä (18:35–19:10)

a. Hän avaa sokean silmät (18:35–43)

b. Hän etsii ja pelastaa kadonneita (19:1–10)

- 4. Koko maailman tuomari (19:11–27)

a. Pitkän matkan päätös (19:11)

b. Vertaus kymmenestä leiviskästä (19:12–27)

IV. Kärsimysviikko (19:28–23:56)

A. Sunnuntai (19:28–44)

1. Jeesus ratsastaa Jerusalemiin (19:28–40)
2. Hän suree Jerusalemin tähden (19:41–44)

B. Maanantai (19:45–48)

1. Hän puhdistaa temppelin (19:45, 46)
2. Hän opettaa väkijoukkoja pääsiäisenä (19:47, 48)

C. Tiistai (20:1–21:38)

1. Hän väittelee juutalaisten johtajien kanssa (20:1–8)
2. Hän opettaa väkijoukkoja pääsiäisviikolla (20:9–21:38)

a. Vertaus keltomustasta viinivilan vuokraajista (20:9–19)

b. Vastaus fariseuksille verojen maksamisesta (20:20–26)

c. Vastaus saddukeuksille ylösnousemuksesta (20:27–40)

d. Kysymys kirjanoppineille messiaanisesta profetiasta (20:41–47)

e. Oppitunti lesken rovosta (21:1–4)

f. Profetia Jerusalemin tuhosta (21:5–24)

g. Joitakin lopun aikojen merkkejä (21:25–38)

D. Keskiviikko (22:1–6)

1. Salaliitto Jeesusta vastaan (22:1, 2)
2. Juudas liittyy salaliittoon (22:3–6)

E. Torstai (22:7–53)

1. Pääsiäispäivään valmistautuminen (22:7–13)
2. Herran ehtoollinen (22:14–38)
 - a. Uuden liiton perustaminen (22:14–22)
 - b. Opetuslasten erimielisyydet (22:23–30)
 - c. Jeesus ennustaa Pietarin kieltävän hänet (22:31–34)
 - d. Lupaus siitä, että Jumala täyttää tarpeet (22:35–38)
3. Jeesuksen suuri tuska puutarhassa (22:39–46)
4. Jeesuksen pidätys (22:47–53)

F. Perjantai (22:54–23:55)

1. Pietari kieltää Jeesuksen (22:54–62)
2. Jeesusta pilkataan ja lyödään (22:63–65)
3. Oikeudenkäynti sanhedrinin edessä (22:66–71)
4. Oikeudenkäynti Pilatuksen edessä (23:1–25)
 - a. Syytös (23:1–5)
 - b. Kuulustelu Herodeksen edessä (23:6–12)
 - c. Pilatuksen julistama tuomio (23:13–25)
5. Ristiinnaulitseminen (23:26–49)
6. Hautaus (23:50–55)

G. Sapatti (23:56)

V. Kristuksen työn täyttymys (24:1–53)

A. Ylösnousemus (24:1–12)

B. Emmauksen tiellä (24:13–45)

C. Taivaaseenastuminen (24:46–53)

OMISTUSKIRJOITUS

1 Koska monet ovat ryhtyneet tekemään ker-
tomusta meidän keskuudessamme ¹tosiksi
tunnetuista ^atapahtumista, ²sen mukaisesti
kuin ^dmeille ovat kertoneet ne, jotka ^balusta
asti ovat ^comin silmin ne nähneet ja olleet san-
nan palvelijoita, ³niin olen minäkin, tarkkaan
²tutkittuani alusta alkaen kaikki, päättänyt
kirjoittaa ne järjestyksessään sinulle, ^ekor-
kea-arvoinen Teofilus, ⁴fettä oppisit tunte-
maan, kuinka varmat ne asiat ovat, jotka sinul-
le on opetettu.

1:1 a Joh. 20:31 **1:1 f** Tai varmaksi uskoutuista **1:2 b** Mark. 1:1; Joh. 15:27; Apt. 1:21, 22 **1:2 c** Apt. 1:2
1:2 d Apt. 1:3; 10:39; Hepr. 2:3; 1. Piet. 5:1; 2. Piet. 1:16; 1. Joh. 1:1 **1:3 e** Apt. 1:1 **1:3 f** Kirj. seurattuani **1:4 f** (Joh. 20:31)
1:5 g Matt. 2:1 **1:5 h** 1. Aik. 24:1, 10 **1:5 i** Neh. 12:4 **1:5 j** 3. Moos. 21:13, 14

1:1–4 Neljä ensimmäistä jaetta muodostavat alkukielessä yhen virkkeen, joka on tyyliltään antiikin kirjallisuudelle ominaista hyvin hiottua kieltä. Tällaiset muodolliset esipuheet olivat tyypillisiä kreikkalaisille historiaa käsitteleville teoksille. Tästä eteenpäin Luukas vaihtaa yksinkertaisempaan ja-, ilmeisesti LXX:n tuttua tyyliä mukailevaan kerrontaan.

1:1 monet. Vaikka Luukas kirjoitti suoraan Pyhän Hengen innoittamana, hän ilmoitti olevansa tietoinen muiden laatimista (ks. *selitys j. 2*) Kristuksen elämää käsittelevistä kirjoituksista. Kaikki nuo kirjoitukset ovat kadonneet paitsi Jumalan vaikutuksesta syntyneet evankeliumit. Koska Matteuksen ja Markuksen evankeliumit todennäköisesti kirjoitettiin ennen Luukkaan evankeliumia, jotkut ovat ehdottaneet, että jompikumpi tai molemmat niistä saattoivat olla Luukkaan käytettävissä hänen omissa tutkimuksissaan. Samoin tiedetään, että hän henkilökohtaisesti tunsi monia Kristuksen elämäntapahtumien silminnäkijöitä. On myös mahdollista, että jotkut hänen tiedoistaan perustuivat suullisiin kuvauksiin. Noin 60 % Markuksen materiaalista toistuu Luukkaassa, ja Luukas näyttää seuraavan läheisesti Markuksen tapahtumien järjestystä (ks. Johdanto Markuksen evankeliumiin: Tulkinalliset vaikeudet, synoptinen ongelma). **tekemään kertonusta.** Luukas halusi kertoa Kristuksen lähetystyöstä arvovaltaisesti, loogisesti ja asianmukaisessa järjestyksessä (vaikka ei aina tarkan kronologisesti, j. 3). **tosiksi tunnetuista tapahtumista.** Ts. VT:n messiaanisten lupauksen täyttymisestä Kristuksessa. **keskuudessamme.** Ts. meidän sukupolvemme aikana. Ilmaisui ei tarkoita, että Luukas itse oli Kristuksen elämäntapahtumien silminnäkijä (ks. *selitys j. 2*).

1:2 omin silmin ne nähneet ja olleet sanan palvelijoita. Luukkaan ensisijaisia tietolähteitä olivat apostolien itsensä kertomukset Jeesusuksen elämästä ja opetuksista suullisten ja kirjallisten muistutpanojen muodossa, jotka olivat Luukkaan käytettävissä. Missään tapauksessa Luukas ei väittänyt itse olleensa silminnäkijä vaan kertoi tosiasioidensa perustuvan huolelliseen tutkimukseen (ks. *selitys j. 3*).

1:3 tarkkaan tutkittuani. Kirj. ”jaljiteltynä huolellisesti”. Luukkaan evankeliumi oli huolellisen tutkimustyön tulos. Luukkaalla oli kyky ja parempi tilaisuus kuin kenelläkään muulla varhaisseurakunnassa keskustella Jeesusuksen lähetystyön silminnäkijöiden kanssa ja yhdistää heidän kertomuksensa. Hän oli viettänyt yli kaksi vuotta Kesareassa Paavalin vankeuden aikana (Apt. 24:26, 27), jolloin hänellä oli ollut tilaisuus tavata ja haastatella monia apostoleja ja muita Jeesusuksen työn silminnäkijöitä. Tiedämme hänen esimerkiksi tavanneen Filippuksen (Apt. 21:8), joka epäilemättä oli yksi Luukkaan tietolähteistä. Matkoillaan

ENKELI ILMOITTAA SAKARIAALLE JOHANNES KASTAJAN SYNTYMÄN

⁵gHerodeksen, Juudean kuninkaan, aikana oli pappi, nimeltä Sakarias, ^hAbianⁱ osastoa. Ja hänen ⁱvaimonsa oli Aaronin tyttäriä, ja tämän nimi oli Elisabet. ⁶He olivat molemmat hurskaita Jumalan edessä, vaeltaen kaikissa Herran käskyissä ja säädöksissä nuhteettomina. ⁷Mutta heillä ei ollut lasta, sillä Elisabet oli hedelmätön; ja he olivat molemmat tulleet iällisiksi. ⁸Niin tapahtui, kun hänen osastonsa palvelusvuoro tuli ja hän toimitti papillisia tehtäviä Jumalan edessä,

hän on myös saattanut tavata apostoli Johanneksen. Johanna, Herodeksen palvelijan vaimo, mainitaan ainoastaan Luukkaassa (ks. *selitys 8:3*; vrt. 24:10), joten hän on saattanut ollut Luukkaan henkilökohtainen tuttu. Luukas niin ikään kertoo yksityiskohtia Herodeksen menettelyistä Kristuksen kanssa, mitä ei ole mainittu muissa evankeliumeissa (13:31–33; 23:7–12). Epäilemättä Luukas sai nämä tietonsa Johannalta tai joltakin muulta samankaltaisesta asemassa olleelta. Joka tapauksessa Luukkaan ymmärrys oli täydellinen, koska hän sai jumalallisen ilmoituksensa Pyhäältä Hengeltä (2. Tim. 3:16, 17; 2. Piet. 1:19–21). **alusta alkaen.** Tämä voi tarkoittaa Kristuksen maanpäällisen elämän alkua. Se voi myös tarkoittaa ”ylhäältä” (Joh. 3:31; 19:11; Jaak. 3:15). ”Alusta asti” j. 2 käyttää eri kreikan sanaa, arche. Siksi lienee parasta tulkita Luukkaan sanat siten, että hän kertoi käyttävänsä maallisia lähteitä aineistonaan, mutta hänelle annettiin taivaallista johdatusta hänen suorittaessaan tutkimuksiaan ja kirjoittaessaan. Hän selvästikin piti selontekoaan täysin arvovaltaisena (ks. *selitys j. 4*). **järjestyksessään.** Luukas etenee kertomuksessaan pääosin aikajärjestyksessä, mutta hän ei noudata sitä orjalisesti. **korkea-arvoinen.** Näin puhuteltiin maaherroja (Apt. 23:26; 24:3; 26:25). Tällaista arvonimeä käytettiin vain kaikkein korkeimmista arvohenkilöistä, joten on syytä olettaa, että ”Teofilus” oli sellainen.

1:4 varmat. Huomaa epäsuora viittaus Luukkaan selonteon luotettavuuteen. Vaikka Luukas käytti muita tietolähteitä (j. 3), hän piti evankeliuminsa luotettavuutta ja arvovaltaisuutta paljon luotettavampana kuin muita lähteitä, jotka eivät olleet syntyneet Jumalan vaikutuksesta. **opetettu.** Teofilus oli saanut opetusta koskien apostolien historiaa, mahdollisesti apostoli Paavali itse oli opettanut häntä. Kirjoitettu Jumalan sana tämän evankeliumin muodossa varmistaisi sen, mitä hän oli aiemmin kuullut.

1:5 Herodeksen. Herodes Suuri. Ks. *selitys Matt. 2:1. Sakarias.* Kirj. ”Jehova on muistanut”. **Abian osastoa.** Temppelin papisto oli jaettu 24 osastoon, joista jokainen palveli viikon kerrallaan kahdesti vuodessa (1. Aik. 24:4–19); Abian osasto oli kahdeksas (1. Aik. 24:10). **Aaronin tyttäriä.** Ts. sekä mies että vaimo olivat pappissuvusta.

1:6 molemmat hurskaita Jumalan edessä. Ts. he olivat uskovia, Jumalan silmissä vanhurskautettuja. Tässä ilmaisussa heijastuu selvästi Paavalin teologia. Ks. Johdanto: Tulkinalliset vaikeudet.

1:7 hedelmätön... iällisiksi. Monet pitivät tätä merkinä Jumalan epäsuosiosta. Ks. *selitys j. 25*.

1:8 hänen osastonsa palvelusvuoro. Ts. hänen osastonsa oli suorittamassa yhtä sen kahdesta vuosittaisesta työvuorosta (ks. *selitys j. 5*).

⁹että hän tavanmukaisessa pappistehtävien ³arpomisessa sai osaksensa mennä ^kHerran temppeleihin suitsuttamaan. ¹⁰Ja kaikki kansa oli suitsuttamisen aikana ulkopuolella rukoilemassa. ¹¹Silloin ilmestyi hänelle Herran enkeli seisoen ^msuitsutusalttarin oikealla puolella. ¹²Ja hänet nähdessään Sakarias ⁿhämmästyí, ja hänet valtasi pelko. ¹³Mutta enkeli sanoi hänelle: "Älä pelkää, Sakarias; sillä sinun rukouksesi on kuultu, ja vaimosi Elisabet on synnyttävä sinulle pojan, ja ^osinun on annettava hänelle nimi Johannes. ¹⁴Ja hän on oleva sinulle iloksi ja riemuksi, ja ^pmonet iloitsevat hänen syntymisestään. ¹⁵Sillä hän on oleva ^qsuuri Herran edessä; ^rviiniä ja väkijuomaa hän ei juo, ja hän on oleva täytetty Pyhällä Hengellä ^shamasta äitinsä kohdusta. ¹⁶Ja hän kääntää monta Israelin lapsista Herran, heidän Jumalansa, tykö. ¹⁷tJa hän käy hänen edellään Eliaan hengessä ja voimassa, kääntääksensä isien sydämet lasten puoleen ja tottelemattomat vanhurskasten mielenlaatuun, näin Herralle toimitaaksensa valmistetun kansan." ¹⁸Niin Sakarias

sanoi enkelille: ^u"Kuinka minä tämän käsittäisin? Sillä minä olen vanha, ja minun vaimoni on iälliseksi tullut." ¹⁹Enkeli vastasi ja sanoi hänelle: "Minä olen ^vGabriel, joka seison Jumalan edessä, ja minä olen lähetetty puhumaan sinulle ja julistamaan sinulle tämän ^wilosanomana⁴. ²⁰Ja katso, ^xsinä tulet mykäsi etkä kykene mitään puhumaan siihen päivään saakka, jona tämä tapahtuu, sentähden ettet uskonut minun sanojani, jotka käyvät aikansa toteen." ²¹Ja kansa oli odottamassa Sakariaa, ja he ihmettelivät, että hän niin kauan viipyi temppelissä. ²²Mutta ulos tullessaan hän ei kyennyt puhumaan heille; silloin he ymmärsivät, että hän oli nähnyt näyn temppelissä. Ja hän viittoi heille ja jäi mykäksi. ²³Ja kun ^yhänen virkatoimensa päivät olivat päättyneet, meni hän kotiinsa. ²⁴Ja niiden päivain perästä Elisabet, hänen vaimonsa, tuli raskaaksi ja pysytteli salassa viisi kuukautta, sanoen: ²⁵"Näin on Herra tehnyt minulle niinä päivinä, jolloin hän katsoi minun puoleeni ^zpoistaaksensa minusta ihmisten ylenkatseen".

1:9 k 2. Moos. 30:7, 8; 1. Aik. 23:13; 2. Aik. 29:11 **1:9 3** *hänet valittiin arvalla* **1:10 / 3.** Moos. 16:17
1:11 m 2. Moos. 30:1 **1:12 n** Tuom. 6:22; Dan. 10:8; Luuk. 2:9; Apt. 10:4; Ilm. 1:17 **1:13 o** Luuk. 1:57, 60, 63
1:14 p Luuk. 1:58 **1:15 q** (Luuk. 7:24–28) **1:15 r** 4. Moos. 6:3; Tuom. 13:4; Matt. 11:18 **1:15 s** Jer. 1:5; Gal. 1:15
1:17 t Mal. 4:5, 6; Matt. 3:2; 11:14; Mark. 1:4; 9:12 **1:18 u** 1. Moos. 17:17 **1:19 v** Dan. 8:16; (Matt. 18:10); Hepr. 1:4
1:19 w Luuk. 2:10 **1:19 4** *hyvän uutisen* **1:20 x** Hes. 3:26; 24:27 **1:23 y** 2. Kun. 11:5; 1. Aik. 9:25
1:25 z 1. Moos. 30:23; Jes. 4:1; 54:1, 4

1:9 arpomisessa sai osaksensa... suitsuttamaan. Tehtävä oli suuri kunnia (2. Moos. 30:7, 8; 2. Aik. 29:11). Pappien suuren lukumäärän vuoksi useimmat eivät koskaan tulleet valituiksi tähän tehtävään, eikä kenenkään sallittu palvella siinä kahdesti. Sakarias epäilemättä piti tätä papillisen uransa suurimpana tehtävänä. Suitsuke paloi lakkaamatta esiripun edessä, joka erotti pyhän tilan kaikkeinpyhimmästä. Pappi oli aina yksin suitsuttaessaan joka aamu ja joka iltä muiden pappien ja kansan seisoessa pyhän osan ulkopuolella rukoilemassa (j. 10).

1:12 pelko. Normaali ja asianmukainen reaktio (12:5), kun joku saa kohdata Jumalan lähettilään tai kokea Jumalan suuren teon (Tuom. 6:22; 13:22; Mark. 16:5; ks. *selitys* Ilm. 1:17). Luukas kiinnittää erikoista huomiota tähän tunteeseen. Hän mainitsee usein pelon Jumalan ja hänen tekojensa yhteydessä (vrt. j. 30, 65; 2:9, 10; 5:10, 26; 7:16; 8:25, 37, 50; 9:34, 45; 23:40).

1:13 rukouksesi. Luultavasti rukouksia lasten saamiseksi (ks. *selitys* j. 7; vrt. j. 25). **Johannes.** Kirj. "Jehova on osoittanut armoa".

1:14 iloksi ja riemuksi. Ilo ja riemu ovat messiaanisen valtakunnan tunnusmerkit (Jes. 25:9; Ps. 147:3; 48:11). Ilolla on keskeinen sija Luukkaan evankeliumissa (vrt. j. 44, 47, 58; 2:10; 6:23; 8:13; 10:17–21; 13:17; 15:5–10, 22–32; 19:6, 37; 24:52).

1:15 viiniä ja väkijuomaa hän ei juo. Tämä oli olennainen osa nasiirilupaudesta (4. Moos. 6:1–21), ja Sakarias lienee ymmärtänyt sen. Tavallisesti nasiirilupausta oli väliaikainen, mutta Simson (Tuom. 16:17) ja Samuel (1. Sam. 1:11) olivat nasiireja syntymästään. Kuvauksen kieli muistuttaa enkelin antamia ohjeita Simsonin vanhemmille (Tuom. 13:4–7). Tässä ei kuitenkaan anneta mitään rajoituksia Johanneksen hiusten leikkaamiselle. Luukas kenties yksinkertaisesti sivuutti tämän yksityiskohdan, koska ei halunnut rasittaa pakanakuulijakuntaansa juutalaisten lain yksityiskohdilla. **äitinsä kohdusta.** Kuten oli tapahtunut Jeremiaan kohdalla (Jer. 1:5). Tämä kuvaa Jumalan kaikkivaltiota pelastuksessa.

1:17 Eliaan hengessä ja voimassa. Elias, Johannes Kastajan tavoin, oli tunnettu siitä, että hän puolusti Jumalan sanaa rohkeasti ja tinkimättömästi – jopa silloin, kun hän joutui vastatusten häikäilemättömän kuninkaan kanssa (vrt. 1. Kun. 18:17–24; Mark. 6:15). VT:n kaksi viimeistä jaetta (Mal. 4:5, 6) lupasivat Eliaan palaavan ennen Herran päivää. Ks. *selitykset* Matt. 3:4; 11:14; Mark. 9:11, 12. **kääntääksensä isien sydämet.** Lainattu jakeesta Mal. 4:6, mikä täten osoittaa Johannes Kastajan täyttäneen tämän profetian. **valmistetun.** Tämä saattaa viitata jakeisiin Jer. 40:3–5 (ks. *selitykset* 3:4; Matt. 3:3).

1:18 Kuinka minä tämän käsittäisin? Aabraham niin ikään pyysi merkkiä samankaltaisessa tilanteessa (1. Moos. 15:8). Sakariaalle annettuun merkkiin liittyi pienoinen nuhtelu hänen epäilystään (j. 20).

1:19 Gabriel. Kirj. "Jumalan voimakas mies". Gabriel ilmestyi myös jakeissa Dan. 8:16; 9:21 (ks. *niiden selitykset*). Hän on yksi niistä kahdesta pyhästä enkelistä, jotka on mainittu nimeltä Raamatussa. Toinen on Miikael (Dan. 10:13, 21; Juud. 9; Ilm. 12:7).

1:21 ihmettelivät... kauan viipyi. Sakariaan tehtävänä oli suitsuttaa ja ulos tultuaan lausua tavanomainen siunaus 4. Moos. 6:23–27 temppelin esipihalla odottaville ihmisille. Keskustelu enkelin kanssa vei jonkin aikaa.

1:23 virkatoimensa päivät olivat päättyneet. Yksi viikko. Ks. *selitys* j. 5. **kotiinsa.** Se oli Juudean vuorimaassa (j. 39).

1:24 pysytteli salassa. Ilmeisesti syvän kiitollisuuden osoituksena Herralle.

1:25 ylenkatseen. Lapsettomuus tuotti häpeää yhteiskunnassa, missä siunaukset miellettiin liittyviksi esikoisoikeuksiin ja sukujuuriin. Toisinaan lapsettomuus saattoi johtua Jumalan epäsuosiosta (3. Moos. 20:20, 21), mutta niin ei aina ollut todellisudessa (vrt. 1. Moos. 30:23; 1. Sam. 1:5–10). Kaikesta huolimatta lapsettomuuteen liittyi häpeää.

ENKELI ILMOITTAJAA JEESEKSEN SYNTYMÄN MARIALLE

26Kuudentena kuukautena sen jälkeen Juma-
la lähetti enkeli Gabrielin Galilean kaupun-
kiin, jonka nimi on Nasaret, **27**neitsyen tykö,
joka oli ^akihlatu Joosef nimiselle miehelle
Daavidin suvusta; ja neitsyen nimi oli Maria.
28Ja tullessaan sisälle hänen tykönsä enkeli
sanoi: ^b"Terve⁵, armoitettu! ^cHerra olkoon

sinun kanssasi." **29**⁶Mutta ^dhän hämmästyi
suuresti siitä puheesta ja mietti, mitä tämä
tervehdys mahtoi tarkoittaa. **30**Niin enkeli sa-
noi hänelle: "Älä pelkää, Maria; sillä sinä olet
saanut ^earmon Jumalan edessä. **31**^fJa katso,
sinä tulet raskaaksi ja synnytät pojan, ja si-
nun ^gon annettava hänelle nimi Jeesus. **32**Hän
on oleva suuri, ^hja hänet pitää kutsuttaman
Korkeimman Pojaksi, ja ⁱHerra Jumala antaa

1:27 a Matt. 1:18; Luuk. 2:4, 5 **1:28 b** Dan. 9:23 **1:28 c** Tuom. 6:12

1:28 5 NKJV "Illoitse, sinä suuresti armoitettu, Herra on sinun kanssasi, siunattu olet sinä naisten joukossa!"; KR1938 seuraa
NU-tekstiä **1:29 d** Luuk. 1:12 **1:29 6** NU jättää pois jakeen alusta Mutta kun hän näki hänet **1:30 e** Luuk. 2:52

1:31 f Jes. 7:14; Matt. 1:21, 25; Gal. 4:4 **1:31 g** Luuk. 2:21; (Fil. 2:9–11)

1:32 h Matt. 3:17; 17:5; Mark. 5:7; Luuk. 1:35, 76; 6:35; Apt. 7:48 **1:32 i** 2. Sam. 7:12, 13, 16; Ps. 132:11; (Jes. 9:6, 7; 16:5; Jer. 23:5)

1:26 Kuudentena kuukautena. Ts. Elisabetin ollessa kuu-
dennella kuukaudella raskaana. **Nasaret.** Ks. selitys Matt. 2:23.

1:27 neitsyen. Neitseellisen syntymän tärkeyttä ei voi
korostaa liikaa. Ihmiseksitulon oikea ymmärtäminen liittyy lä-
heisesti Jeesuksen syntymiseen neitseestä. Sekä Luukas että
Matteus totesivat varta vasten, että Maria oli neitsyt tullessaan
raskaaksi (ks. selitys Matt. 1:23). Pyhä Henki hedelmöitti hänet
yliluonnollisesti (ks. selitykset j. 35; Matt. 1:18). Jeesuksen sikiä-
minen todistaa sekä hänen jumaluudestaan että synnittömyy-
destään. **kihlatu.** Ks. selitykset Matt. 1:18, 19.

1:28 armoitettu. Kirj. "täynnä armoa" -ilmaisua käytetään

kaikista uskovista jakeessa Ef. 1:6, missä se on käännetty "lah-
joittanut". Maria on jumalallisen armon vastaanottaja eikä sen
antaja.

1:30 Älä pelkää. Gabriel sanoi saman Sakariaalle (j.13). Ks.
selitys j. 12.

1:31 Jeesus. Ks. selitykset Matt. 1:1, 21.

1:32 Hän on oleva suuri. Sama lupaus annettiin Johannes
Kastajasta. Kuitenkin Jeesuksen seuraava arvonimi teki hänestä
erilaisen. **Korkeimman Pojaksi.** Vrt. j. 76, missä Johannes Kas-
tajaa kutsuttiin "Korkeimman profeetaksi". Luukkaan käyttämä
kr. ilmaisu "Korkein" on peräisin LXX:stä, jossa se on kään-
nös

UUDEN TESTAMENTIN NAISET

Marialla, joka oli neitsyt synnyttäessään Jeesuksen, on kunniapaikka UT:n naisten joukossa. Hän on kautta aikojen esimerkki
uskosta, nöyryydestä ja palveluksesta (Luuk. 1:26–56). Muihin huomionarvoisiin Uuden testamentin naisiin kuuluvat seuraavat:

Nimi	Kuvaus	Raamatunkohta
Hanna	Totesi Jeesuksen olevan pitkään odotetun Messiaan	Luuk. 2:36–38
Bernike	Hänen veljensä oli Agrippa, jonka edessä Paavali piti puolustuspuheensa	Apt. 25:13
Kandake	Etiopian kuningatar	Apt. 8:27
Kloe	Nainen, joka tiesi hajaannuksista Korinton seurakunnassa	1. Kor. 1:11
Klaudia	Roomassa asunut kristitty	2. Tim. 4:21
Damaris	Ateenassa asunut nainen, joka kääntyi uskoon Paavalin lähetystyön tuloksena	Apt. 17:34
Dorkas (Tabita)	Joppassa asunut kristitty, jonka Pietari herätti kuolleista	Apt. 9:36–41
Drusilla	Juudean maaherran Feeliksin vaimo	Apt. 24:24
Elisabet	Johannes Kastajan äiti	Luuk. 1:5, 13
Eunike	Timoteuksen äiti	2. Tim. 1:5
Herodias	Johannes Kastajan mestausta vaatinut kuningatar	Matt. 14:3–10
Johanna	Avusti Jeesusta taloudellisesti	Luuk. 8:3
Loois	Timoteuksen isoäiti	2. Tim. 1:5
Lydia	Kääntyi uskoon Paavalin lähetystyön seurauksena Filippissä	Apt. 16:14
Martta and Maria	Lasaruksen sisaret ja Jeesuksen ystävät	Luuk. 10:38–42
Maria Magdaleena	Nainen, josta Jeesus ajoi ulos riivaajia	Matt. 27:56–61; Mark. 16:9
Foibe	Palvelija, mahdollisesti diakonissa, Kenkreen seurakunnassa	Rom. 16:1, 2
Priskilla	Akylaksen vaimo, joka työskenteli Paavalin kanssa Korintossa ja Efesossa	Apt. 18:2, 18, 19
Salome	Jeesuksen opetuslasten Jaakobin ja Johanneksen äiti	Matt. 20:20–24
Safiira	Pimitti omaisuuttaan varhaisseurakunnalta	Apt. 5:1
Susanna	Avusti Jeesusta taloudellisesti	Luuk. 8:3

hänelle ^kDaavidin, hänen isänsä, ^jvaltaistuimen, ³³ja hän on oleva Jaakobin huoneen kuningas iankaikkisesti, ja hänen valtakunnallansa ei pidä loppua oleman." ³⁴Niin Maria sanoi enkelille: "Kuinka tämä voi tapahtua, kun minä ⁷en miehestä mitään tiedä?" ³⁵Enkeli vastasi ja sanoi hänelle: ^m"Pyhä Henki tulee sinun päällesi, ja Korkeimman voima varjoaa sinut; sentähden myös se pyhä, mikä syntyy, pitää kutsuttaman ⁿJumalan Pojaksi. ³⁶Ja katso, sinun sukulaisesi Elisabet, hänkin kantaa kohdussaan poikaa vanhalla iälläään, ja tämä on kuudes kuukausi hänellä, jota sanottiin hedelmätömäksi; ³⁷sillä ^oJumalalle ei mikään ole mahdotonta." ³⁸Silloin Maria sanoi: "Katso, minä olen Herran palvelijatar; tapahtukoon minulle sinun sanasi mukaan". Ja enkeli lähti hänen tykönsä.

MARIA VIERAILEE ELISABETIN LUONA

³⁹Niinä päivinä Maria nousi ja kulki kiiruusti

vuorimaahan erääseen ^pJuudan kaupunkiin[⁴⁰ja meni Sakariaan kotiin ja tervehti Elisabetia. ⁴¹Ja kun Elisabet kuuli Marian tervehdysten, hypähti lapsi hänen kohdussansa; ja Elisabet ^qtäytettiin Pyhällä Hengellä. ⁴²Ja hän puhkesi puhumaan suurella äänellä ja sanoi: ^t"Siunattu sinä vaimojen joukossa, ja siunattu sinun kohtusi hedelmä! ⁴³Ja kuinka minulle tapahtuu tämä, että minun Herrani äiti tulee minun tyköni? ⁴⁴Sillä katso, kun sinun tervehdysesä ääni tuli minun korviini, hypähti lapsi ilosta minun kohdussani. ⁴⁵Ja autuas se, joka ^uuskoi, sillä se sana on täyttyvä, mikä hänelle on tullut Herralta!"

MARIAN KIITOSVIRSI

⁴⁶Ja Maria sanoi: ^v"Minun sieluni suuresti ^yylistää Herraa, ⁴⁷ja minun henkeni ^uriemuitsee ^vJumalasta, vapahtajastani; ⁴⁸sillä ^whän on katsonut palvelijattarensa alhaisuuteen. Katso, tästedes

1:33 j 2. Sam. 7:14–17; Apt. 2:33; 7:55 **1:32 k** Matt. 1:1
1:33 l (Dan. 2:44; Ob. 21; Miika 4:7; Joh. 12:34; (Hepr. 1:8); 2. Piet. 1:11 **1:34 f** Olen neitsyt **1:35 m** Matt. 1:20
1:35 n Ps. 2:7; Matt. 3:17; 14:33; 17:5; Mark. 1:1; Joh. 1:34; 20:31; Apt. 8:37; (Room. 1:1–4; Hepr. 1:2, 8)
1:37 o 1. Moos. 18:14; Jer. 32:17; Matt. 19:26; Mark. 10:27; Room. 4:21 **1:39 p** Joos. 21:9 **1:41 q** Apt. 6:3
1:42 r Tuom. 5:24 **1:45 s** Joh. 20:29 **1:45 g** Tai uskoi, että se sana... **1:46 t** 1. Sam. 2:1–10; Ps. 34:2, 3; Hab. 3:18
1:46 y Ylistää Herran suuruutta **1:47 u** Ps. 35:9; Hab. 3:18 **1:47 v** 1. Tim. 1:1; 2:3; Tiit. 1:3; 2:10; 3:4; Juud. 25
1:48 w 1. Sam. 1:11; Ps. 138:6

hepreankieliselle ilmaisulle "kaikkein korkein Jumala". Koska poika perii isältänsä ominaisuuksia, kutsua ihmistä isänsä "pojaksi" korostaa näiden kahden välistä yhtäläisyyttä. Tässä enkelin kertoi Marialle, että hänen Poikansa olisi samanarvoinen kaikkein korkeimman Jumalan kanssa. **Daavidin, hänen isänsä.** Ks. *selitys* Matt. 9:27. Jeesus oli Daavidin fyysinen jälkeläinen Marian sukulinjan kautta. Daavidin "valtaistuin" oli kuvaannollinen ilmaisu messiaaniselle valtakunnalle (vrt. 2. Sam. 7:13–16; Ps. 89:26–29).

1:33 Jaakobin huoneen. Tässä korostuu sekä tuhatvuotisen valtakunnan juutalainen olemus että Kristuksen iankaikkinen hallinta kaiken ylitse. Ks. *selitykset* Jes. 9:7; Dan. 2:44.

1:34 kun minä en miehestä mitään tiedä. Ts. avioliitista. Maria ymmärsi enkelin tarkoittavan välitöntä raskaaksi tulemistä. Hän ja Joosef olivat vielä pitkäaikaisessa kihlaussuhteessa (ks. *selitys* Matt. 1:18), ennen kuin avioliitto ja sen täyttymys aviovuo-teessa tapahtuivat. Hänen kysymyksensä johti ihmetyksestä eikä epäilystä tai epäuskosta. Niinpä enkeli ei moittinut häntä, kuten tapahtui Sakariaan kohdalla (j. 20).

1:35 Pyhä Henki tulee sinun päällesi. Tämä oli Pyhän Hengen luomistyö, eikä pakanallisissa mytologioissa toisinaan kuvattu jumalolennon ja ihmisen risteytys.

1:36 sukulaisesi Elisabet. Jakeiden 3:23–38 esittämä sukulaisuus on parasta ymmärtää Marian sukuselvityksenä (ks. *selitys* j. 3:23). Se tekee hänestä Daavidin suoran jälkeläisen (ks. *selitys* j. 3:2). Elisabet oli Aaronin jälkeläinen (ks. *selitys* j. 5). Siksi Marian täytyi olla Elisabetin sukulainen äitinsä kautta, joka puolestaan olisi ollut Aaronin jälkeläinen. Näin ollen Maria oli Daavidin jälkeläinen isänsä puolelta.

1:38 tapahtukoon minulle sinun sanasi mukaan. Maria oli erittäin kiusallisuudessa ja vaikeassa tilanteessa. Hän oli Joosefin kihlattu, mutta nyt häntä uhkasi aviottoman äidin häpeä. Joosef tietysti tietäisi, että lapsi ei olisi hänen. Maria tiesi joutuvansa syytetyksi haureudesta, joka oli kuolemanrangaistuksen alainen rikkomus (5. Moos. 22:13–21; vrt. Joh. 8:3–5). Kuitenkin hän miellellään ja armollisesti alistui Jumalan tahtoon.

1:41 täytettiin Pyhällä Hengellä. Ts. häntä ohjattiin Pyhällä

Hengellä, joka epäilemättä ohjasi Elisabetia hänen merkittävässä ylistyksessään. Ks. *selitykset* j. 43, 44, 67.

1:43 minun Herrani äiti. Tämä ei ole ylistys Marialle vaan hänen kohdussaan kantamalleen lapselle. Se osoitti Elisabetin syvän luottamuksen siihen, että Marian lapsi olisi kauan toivottu Messias, jota itse Daavidkin kutsui "Herraksi" (vrt. 20:44). Elisabetin kyky käsittää tilanne oli poikkeuksellinen, erityisesti tämankaltaisia tapahtumia verhoavan salaperäisyyden johdosta (vrt. 2:19). Hän ei tervehtinyt Mariaa epäilyksellä vaan ilolla. Hän ymmärsi omassa kohdussaan olevan lapsen reaktion. Hän näytti lisäksi ymmärtäneen Marian kantaman lapsen suunnattoman tärkeyden. Tämä ymmärrys on luettava Pyhän Hengen valaistuksen ansioksi (j. 41).

1:44 hypähti lapsi ilosta minun kohdussani. Lapsi, äitinsä tavoin, oli Hengen täyttämä (vrt. j. 15, 41). Hänen reaktionsa, kuten Elisabetinkin, oli Jumalan Hengen yliluonnollisesti aikaansaama (ks. *selitys* j. 41).

1:46–55 Marian kiitosvirsi, Magnificat (tämän virren tai laulun ensimmäinen sana sen latinankielisessä käännöksessä, ks. *selitykset* j. 68–79; 2:29–32), on täynnä viittauksia ja lainauksia VT:iin. Se paljastaa, että Marian sydän ja mieli olivat täyttyneet Jumalan sanalla. Siihen sisältyy toistuvia kaikuja Hannan rukouksista, esim. 1. Sam. 1:11; 2:1–10. Jakeissa on myös monia viittauksia lakiin, psalmeihin ja profeettoihin. Koko jakso kertoo kohta kohdalta Jumalan liiton lupauksia.

1:47 vapahtajastani. Maria viittasi Jumalaan "Vapahtajana". Täten hän ilmaisi tarvitsevansa itsekin Vapahtajaa. Maria tiesi ainoan oikean Jumalan olevan hänen Vapahtajansa. Mikään tässä tai missään muussa kirjoitusten kohdassa ei osoita, että Maria piti itseään tahrattomana eli ilman syntiä tai perisyntiä. Päinvastainen on totta: hänen käyttämänsä ilmaisut ovat tyypillisiä ihmiselle, jonka ainoa toivo pelastuksesta on Jumalan armo. Mikään näissä jakeissa ei tue mielikuvaa, että Mariaa pitäisi pitää palvonnan kohteena.

1:48 alhaisuutteen. Se Marian ominaisuus, joka säteilee selkeimmin näistä jakeista, on syvä nöyryyden tunne. **palvelijattarensa.** Ts. naispuolinen orja.

^xkaikki sukupolvet ylistävät minua autuaaksi. ⁴⁹Sillä Voimallinen ^yon tehnyt minulle suuria, ja ^zhänen nimensä on pyhä, ⁵⁰ja ^ahänen laupeutensa pysyy polvesta polveen niille, jotka häntä pelkäävät. ⁵¹^bHän on osoittanut voimansa käsi-varrellaan; ^chän on hajottanut ne, joilla oli ylpeät ajatukset sydämessään. ⁵²^dHän on kukistanut valtiat valtaistuimilta ja korottanut alhaiset. ⁵³^eNälkäiset hän on täyttänyt hyvyyksillä, ja rikkaat hän on lähettänyt tyhjinä pois. ⁵⁴Hän on ottanut huomaansa ^fpalvelijansa Israelin, ^gmuistaaksensa laupeuttaan ⁵⁵Aabrahamia ja hänen /siementänsä kohtaan iankaikkisesti, ^hniinkuin hän on meidän ⁱisillemme puhunut." ⁵⁶Ja Maria oli hänen tykönänsä noin kolme kuukautta ja palasi jälleen kotiinsa.

JOHANNES KASTAJAN SYNTYMÄ

⁵⁷Mutta Elisabetin synnyttämisen aika tuli; ja hän synnytti pojan. ⁵⁸Ja kun hänen naapurinsa ja sukulaisensa kuulivat, että Herra oli tehnyt hänelle suuren lapeuden, ^kiloitsivat he hänen kansansa. ⁵⁹Ja ^lkahdeksantena päivänä he tulivat ympärileikkaamaan lasta ja tahtoivat antaa hänelle hänen isänsä mukaan nimen Sakarias. ⁶⁰Mutta hänen äitinsä vastasi ja sanoi: ^m"Ei suinkaan, vaan hänen nimensä on oleva Johannes". ⁶¹Niin he sanoivat hänelle: "Eihän sinun suvussasi ole ketään, jolla on se nimi". ⁶²Ja he kysyivät viittomalla lapsen isältä, minkä nimen hän tahtoi hänelle

annettavaksi. ⁶³Niin hän pyysi taulun ja kirjoitti siihen nämä sanat: "Johannes on hänen nimensä". Ja kaikki ihmettelivät. ⁶⁴Ja kohta hänen suunsa aukeni, ja hänen kielensä vapautui, ja hän puhui kiittäen Jumalaa. ⁶⁵Ja tuli pelko kaikille heidän ympärillään asuvalle, ja koko Juudean vuorimaassa puhuttiin kaikista näistä tapahtumista; ⁶⁶ja kaikki, jotka niistä kuulivat, ⁿpanivat ne mieleensä ja sanoivat: "Mikähän tästä lapsesta tulee?" Sillä ^oHerran käsi oli hänen kansansa.

SAKARIAAN KIITOSVIRSI

⁶⁷Ja Sakarias, hänen isänsä, ^ptäytettiin Pyhällä Hengellä, ja hän ennusti sanoen: ⁶⁸^qKiitetty olkoon Herra, Israelin Jumala, sillä ^rhän on katsonut kansansa puoleen ja valmistanut sille lunastuksen ⁶⁹^sja kohottanut meille pelastuksen sarven palvelijansa Daavidin huoneesta ⁷⁰- ^tniinkuin hän on puhunut ^uhamasta ikiajoista pyhän profeettainsa suun kautta - ⁷¹pelastukseksi vihollisistamme ja kaikkien niiden kädestä, jotka meitä vihaavat, ⁷²^vtehdäkseen lapeuden meidän isillemme ja muistaakseen pyhän liittonsa, ⁷³^wsen valan, jonka hän vannoi Aabrahamille, meidän isällemme; ⁷⁴suodakseen meidän, vapahdettuina vihollistemme kädestä, ^xpelkäämättä palvella häntä ⁷⁵^ypyhyhdessä ja vanhurskaudessa hänen edessään kaikkina elinpäivinä. ⁷⁶Ja sinä, lapsukainen, olet kutsuttava ^zKorkeimman profeetaksi, sillä ^asinä olet

1:48 x Luuk. 11:27 **1:49 y** Ps. 71:19; 126:2, 3 **1:49 z** Ps. 111:9; Ilm. 4:8 **1:50 a** 1. Moos. 17:7; 2. Moos. 20:6; 34:6, 7; Ps. 103:17
1:51 b Ps. 98:1; 118:15; Jes. 40:10 **1:51 c** Ps. 33:10; (1. Piet. 5:5) **1:52 d** 1. Sam. 2:7, 8 **1:53 e** (Matt. 5:6)
1:54 f Jes. 41:8 **1:54 g** Ps. 98:3; (Jer. 31:3) **1:55 h** 1. Moos. 17:19; Ps. 132:11; (Gal. 3:16) **1:55 i** (Room. 11:28)
1:55 j 1. Moos. 17:7 **1:58 k** (Room. 12:15) **1:59 l** 1. Moos. 17:12; 3. Moos. 12:3; Luuk. 2:21; Fil. 3:5
1:60 m Luuk. 1:13, 63 **1:66 n** Luuk. 2:19 **1:66 o** 1. Moos. 39:2; Apt. 11:21 **1:67 p** Joël 2:28
1:68 q 1. Kun. 1:48; Ps. 106:48 **1:68 r** 2. Moos. 3:16 **1:69 s** 2. Sam. 22:3; Ps. 132:17; Hes. 29:21
1:70 t Jer. 23:5; Room. 1:2 **1:70 u** Apt. 3:21 **1:72 v** 3. Moos. 26:42 **1:73 w** 1. Moos. 12:3; 22:16-18; (Hepr. 6:13)
1:74 x (Room. 6:18; Hepr. 9:14) **1:75 y** Jer. 32:39; (Ef. 4:24; 2. Tess. 2:13)
1:76 z Matt. 3:3; 11:9; Mark. 3:2, 3; Luuk. 3:4; Joh. 1:23 **1:76 a** Jes. 40:3; Mal. 3:1; Matt. 11:10

1:56 noin kolme kuukautta. Maria saapui, kun Elisabetin raskaus oli noin kuudennella kuukaudella (j. 26). Näin ollen hän on saattanut viipyä Johannes Kastajan syntymään saakka. **kotiinsa.** Maria oli yhä kihloissa Joosefin kanssa eikä asunut vielä hänen kanssaan (vrt. Matt. 1:24).

1:59 kahdeksantena päivänä. Jumalan käskyn mukaisesti (1. Moos. 17:12; 3. Moos. 12:1-3; vrt. Fil. 3:5) oli muodostunut tavaksi antaa lapselle nimi ympärileikkauksen yhteydessä. Tämä rituaali toi yhteen sukulaiset ja ystävät, jotka tässä tapauksessa painostivat vanhempia nimeämään lapsi "isänsä mukaan" kaiketi kunnianosoituksena Sakariasta kohtaan.

1:60 Ei suinkaan. Sakarias oli ilmoittanut Elisabetille kirjallisesti (j. 63) kaiken, minkä Gabriel oli sanonut hänelle.

1:62 viittomalla lapsen isältä. Ympärileikkauksereemonian suorittanut pappi näyttää oletaneen, että koska Sakarias ei pystynyt puhumaan, hänen täytyi myös olla kuuro.

1:65 pelko. Ks. *selitys j. 12. koko Juudean vuorimaassa.* Ts. Jerusalem ja sitä ympäröivä alue. Johannes Kastajan maine alkoi levitä jo hänen syntymästään lähtien (j. 66).

1:67 täytettiin Pyhällä Hengellä. Ks. *selitys j. 41.* Luukkaan kuvaamisessa Jeesuksen syntymään liittyvissä tapauksissa Pyhällä

Hengellä täytyminen johti Hengen ohjaamaan palvontaan. Vrt. Ef. 5:18-20.

1:68-79 Nämä jakeet tunnetaan Sakariaan kiitosvirtenä [anglosaksisissa maissa nimellä Benedictus latinankielisen alkunansa mukaan]; ks. *selitykset j. 46-55; 2:29-32*. Kuten Marian kiitosvirressä eli nk. Magnificatissa, tässäkin on runsaasti lainauksia ja viittauksia VT:iin. Kun Sakarias mykistyi temppelissä (j. 20), hänen seuraavana tehtävänsä olisi ollut lausua siunaus kansalle (ks. *selitys j. 21*). Oli siis varsin sopivaa, että hänen saadessaan puhekykynsä takaisin hän Pyhän Hengen vaikutuksesta lausui ensitöikseen tämän kiitosvirren.

1:69 pelastuksen sarven. Yleinen ilmaisu VT:ssa (2. Sam. 22:3; Ps. 18:2; vrt. 1. Sam. 2:1). Sarvi kuvaa voimaa (5. Moos. 33:17). Selvästikään näiden sanojen tarkoituksena ei ollut ylistää Johannes Kastajaa. Koska sekä Sakarias että Elisabet olivat leeviläisiä (ks. *selitys j. 5*), ei Daavidin huoneesta kohotettu pelastuksen sarvi voinut olla Johannes, vaan kyse oli jostakusta häntä suuremmasta (Joh. 1:26, 27). Jakeet 76-79 koskevat Johanneksen tehtävää.

1:72 pyhän liittonsa. Ts. Aabrahamin liitto (j. 73), johon liittyi lupaus pelastuksesta. Ks. *selitys 1. Moos. 12:1-3.*

1:76 Korkeimman profeetaksi. Ks. *selitys j. 32.*

käyvä Herran edellä valmistaaksesi hänen teitään, ⁷⁷ antaaksesi hänen kansalleen ^bpelastuksen tuntemisen heidän syntiensä anteeksisaamisessa, ⁷⁸ meidän Jumalamme sydämellisen laupeuden tähden, jonka kautta meidän puoleemme katsoo ¹⁰ aamun koitto ¹¹ korkeudesta, ⁷⁹ cloistaen meille, jotka istumme pimeydessä ja kuoleman varjossa, ja ^dohjaten meidän jalkamme rauhan tielle." ⁸⁰ Ja ^elapsi kasvoi ja vahvistui hengessä. Ja hän ^foli erämaassa siihen päivään asti, jona hän oli astuva Israelin eteen.

1:77 b (Jer. 31:34; Mark. 1:4; Luuk. 3:3)

1:78 11 NU:ssa (ja KR1938:ssa) verbin aikamuoto on futuuri; NKJV kuuluu *Aamunkoitto korkeudesta on vierailut luonamme*

1:79 c Jes. 9:2; Matt. 4:16; (Apt. 26:18; 2. Kor. 4:6; Ef. 5:14) **1:79 d** (Joh. 10:4; 14:27; 16:33) **1:80 e** Luuk. 2:40

1:80 f Matt. 3:1 **2:2 a** Dan. 9:25; Apt. 5:37 **2:4 b** 1. Sam. 16:1; Miika 5:2 **2:4 c** Matt. 1:16

1:77 heidän syntiensä anteeksisaamisessa. Syntien anteeksisaaminen on pelastuksen ydin. Jumala pelastaa syntiset joutumasta iankaikkisesti eroon hänestä helvetissä. Pelastus on mahdollinen ainoastaan, kun Jumala sovittaa ja anteeksiantaa ihmisten synnit. Ks. *selitys* Matt. 4:6–8; 2. Kor. 5:19; Ef. 1:7; Hepr. 9:22.

1:78 aamun koitto. Messiaaninen viittaus (vrt. Jes. 9:2; 60:1–3; Mal. 4:2; 2. Piet. 1:19; Ilm. 2:16).

1:80 oli erämaassa. Jerusalemin eteläpuolisilla erämaa-alueilla asusti useita asketismin harjoittavia ryhmiä. Yksi niistä oli kuuluisa Qumranin yhteisö, jonka jäjiltä on löydetty nk. Kuolleenmeren kääriä. On mahdollista, että Johanneksen vanhemmat, jotka jo olivat vanhoja hänen syntyessään, olivat uskoneet hänet jonkun sellaisen hoiuihin, jolla oli siteitä tällaiseen yhteisöön. Samalla tavoin Hanna oli omistanut Samuelin Herralle luovuttamalla hänet Eelin huostaan (1. Sam. 1:22–28). Kirjoituksista ei kuitenkaan käy ilmi mitään todellista tietoa, mikä osoittaisi Johanneksen kuuluneen mihinkään tällaiseen ryhmään. Päin vastoin, hänet kuvataan yksinäisenä sutena, Elian hengenheimolaisena. Ks. *selitys* j. 17.

2:1 keisari Augustukselta. Gaius Octavius oli Julius Ceasarin veljen pojanpoika, jonka Julius Caesar oli adoptoinut pojakseen ja pääperijäkseen. Ennen ja jälkeen Juliuksen kuolemaa vuonna 44 eKr. Rooman hallitusta repivät jatkuvat valtakiiat. Octavius nousi kiistattomaan valta-asemaan vuonna 31 eKr. voittamalla viimeisen jäljellä olleen kilpailijansa, Antoniuksen, Actiumin taistelussa. Vuonna 29 eKr. Rooman senaatti julisti Octaviuksen Rooman ensimmäiseksi keisariksi. Kaksi vuotta myöhemmin he kunnioittivat häntä myöntämällä hänelle arvonimen ”Augustus” (”korkeasti ylistetty”, nimi ilmaisee syvää uskonollista kunnioitusta). Rooman kansantasavaltaan perustuva hallinto lakkautettiin, ja Augustukselle annettiin rajaton sotilaallinen valta. Hän hallitsi kuolemaansa asti 76-vuotiaaksi (14 jKr.). Hänen hallintonsa alla Rooman keisarikunta dominoi Välimeren alueita luoden suuren vaurauden ja suhteellisen rauhan aikakauden (Pax Romana). Hän määräsi ”kaiken maailman” (ts. Rooman keisarikunnan) ”verolle pantavaksi”. Kyseessä oli paremminkin väestölaskenta kuin verollepano. Tämä ei jäisi ainoaksi väestölaskennaksi, vaan määräyksen myötä luotiin säännöllinen rekisteröitymiskäytäntö, joka toistui joka 14. vuosi. Palestiina ei aiemmin vapautettu Rooman väestölaskennasta, koska juutalaisten ei tarvinnut palvella Rooman armeijassa ja väestölaskennan ensisijainen tarkoitus oli rekisteröidä nuoret miehet sotilaspalvelusta varten (samoin kuin laskea kaikkien Rooman kansalaisten lukumäärä). Tämän uuden, koko keisarikunnan kattavan väestölaskennan tarkoituksena oli luetteloita jokainen kansakunta perheittäin ja sukukunnittain (siksi Joosefin, Juudan sukukuntaan kuuluvan, piti palata esi-isänsä sijoille rekisteröityäkseen, ks. *selitys* j. 3). Omaisuuden ja tulojen määrää ei luetteloitu tässä rekisteröinnissä. Mutta pian tässä väestölaskennassa kerättyjä nimiä ja tietoja alettiin käyttää

JEESUKSEN SYNTYMÄ

(vrt. Matt. 1:18–25)

2 Ja tapahtui niinä päivinä, että keisari Augustukselta kävi käsky, että kaikki maailma oli verolle pantava. ^{2a} Tämä verollepano oli ensimmäinen ja tapahtui Kyreniuksen ollessa Syyrian maaherrana. ³ Ja kaikki menivät verolle panta-
viksi, kukin omaan kaupunkiinsa. ⁴ Niin Joosefin lähti Galileasta, Nasaretin kaupungista, ylös Juudeaan, ^b Daavidin kaupunkiin, jonka nimi on Beethlehem, hän ^c kun oli Daavidin huonetta ja ja

1:78 10 Ilmaisulla tarkoitetaan *Messiasia*

1:79 d (Joh. 10:4; 14:27; 16:33) **1:80 e** Luuk. 2:40

2:4 b 1. Sam. 16:1; Miika 5:2 **2:4 c** Matt. 1:16

kunnallisverojen keräyksessä (ks. *selitys* Matt. 22:17), ja juutalaiset alkoivat inhota väestölaskentaa Rooman sorron vastenmielisenä symbolina. Ks. *selitys* j. 2.

2:2 Kyreniuksen ollessa Syyrian maaherrana. Tämän väestölaskennan tarkka ajoitus on vaikeaa. Publius Sulpicius Kyreniuksen tiedetään hallinneen Syyriaa vuosina 6–9 jKr. Palestiinassa tiedetään tapahtuneen hyvin tunnettu väestölaskenta vuonna 6 jKr. Josefus kertoo sen syyttäneen väkivaltaisen juutalaisen kapinan (Luukas mainitsee sen siteerattessaan Gamalielia, Apt. 5:37). Kyrenius oli vastuussa väestölaskennan järjestämisestä, ja hänellä oli merkittävä rooli sitä seuranneen kapinan kukistamisessa. Se ei kuitenkaan voinut olla Luukkaan tarkoittama väestölaskenta, koska se tapahtui kymmenisen vuotta Herodeksen kuoleman jälkeen (ks. *selitys* Matt. 2:1) ja siten liian myöhään sopiakseen Luukkaan aikajärjestykseen (vrt. 1:5). Koska tiedämme Luukkaan olleen huolellinen historioitsija, olisi väärin syyttää häntä näin ilmeisestä ajoitusvirheestä. Arkeologia onkin osoittanut Luukkaan kertoman oikeaksi. Lähellä Roomaa, Tivolissa, löytyi vuonna 1764 kivenpalanen, jossa on luettavissa roomalaista virkamiestä kunnioittava kirjoitus, jonka mukaan kyseinen virkamies oli toiminut kahdesti Syyrian ja Foinikian maaherrana keisari Augustuksen aikana. Virkamiehen nimeä ei mainita palasessa, mutta hänen saavutuksensa ovat mainitut yksityiskohtaisesti. Kaiken tiedetyn perusteella tuntuemikit eivät sovi kehenkään muuhun kuin Kyreniukseseen. Näin ollen hänen on täytynyt toimia Syyrian maaherrana kahdesti. Hän on saattanut toimia armeijan komentajana Varuksen ollessa historiankirjoituksen mukaan alueen siviilihallitsijana. Mitä tulee väestölaskennan ajoittamiseen, Egyptistä löydettyissä muinaisissa asiakirjoissa on mainintoja vuonna 8 eKr. määrätystä väestölaskennasta, mutta tähänkin ajoitukseen liittyy ongelmia. Yleisesti tutkijat ovat sitä mieltä, että 6 eKr. voisi olla aikaisin mahdollinen Kristuksen syntymäaika. Ilmeisesti keisari Augustus määräsi väestölaskennan 8 eKr., mutta se toteutettiin Palestiinassa vasta 2–4 vuotta myöhemmin johtuen kenties Rooman ja Herodeksen välisistä poliittisista vaikeuksista. Näin ollen Kristuksen syntymävuotta ei voida tietää tarkalleen, mutta todennäköisesti se ei ollut ennen 6 eKr. eikä ehdottomasti myöhemmin kuin 4 eKr. Luukkaan alkuperäiset lukijat tunsivat silloisen aikakauden poliittisen historian ja epäilemättä pystyivät laskemaan tarkan ajankohdan Luukkaan antamien tietojen perusteella.

2:3 omaan kaupunkiinsa. Ts. sukukuntansa synnyinkotiin.

2:4 Nasaretin... Beethlehem. Sekä Joosef että Maria olivat Daavidin jälkeläisiä ja menivät siksi sukukuntansa kotiin Juudeaan rekisteröitymään. Kyseessä oli vaikea yli 110 km pituinen matka vuoristoisessa maastossa. Se oli erityisen rankka Marialle, jonka raskaus oli viimeisillään. Hän ja Joosef saattoivat olla tietoisia, että lapsen syntymä Beethlehemissä toteuttaisi jakeen Miika 5:2 profetian.